

УДК 373.2.015.31:172.15(477)

DOI <https://doi.org/10.32782/apv/2026.1.7>

Ірина НЕГРІЙ

аспірантка III курсу спеціальності «А2 Дошкільна освіта» кафедри дошкільної освіти і соціальної роботи, Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, вул. Наукового містечка, 59, м. Запоріжжя, Україна, 69000

ORCID: 0009-0002-3019-2173

Бібліографічний опис статті: Негрій, І. (2026). Депресивні прояви у дітей старшого дошкільного віку з числа внутрішньо переміщених осіб як чинник ризику у формуванні української національної ідентичності. *Acta Paedagogica Volynienses*, 1, 47–52, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2026.1.7>

ДЕПРЕСИВНІ ПРОЯВИ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ЧИСЛА ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ ЯК ЧИННИК РИЗИКУ У ФОРМУВАННІ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

У статті досліджено психоемоційні особливості дітей старшого дошкільного віку з числа внутрішньо переміщених осіб (ВПО), які постраждали в Україні під час воєнних дій. Розглядаються основні чинники виникнення депресивних проявів у дітей зазначеної категорії: втрата дому, порушення звичного способу життя, труднощі мовної адаптації, емоційна нестабільність батьків. Акцентується увага на тому, що депресивні стани значно ускладнюють процес формування української національної ідентичності в старшому дошкільному віці, який є критично важливим для становлення громадянської свідомості та національної ідентичності в майбутньому. Показано, що в умовах психоемоційної травматизації діти старшого дошкільного віку серед ВПО можуть втрачати інтерес до національних символів, свят та культурного контексту, що ускладнює формування в них відчуття приналежності до української нації. Окрему увагу приділено аналізу головних законодавчих документів України, зокрема: Законів України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності», «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» та Базового компоненту дошкільної освіти. У тексті підкреслено, що вище зазначені державні документи регламентують не лише значущість формування української ідентичності в дітей дошкільного віку, але й забезпечення захисту прав дитини, збереження і підтримки здоров'я, у тому числі психічного. Автор підкреслює важливість створення безпечного емоційного середовища, застосування методів патріотичного виховання з урахуванням травматичного досвіду, а також надання своєчасної психолого-педагогічної підтримки. У статті запропоновані методичні рекомендації для педагогів, психологів і батьків щодо подолання депресивних проявів у дітей старшого дошкільного віку серед категорії ВПО шляхом інтеграції українських національних образів у виховний процес. Зроблено висновок про необхідність міждисциплінарного підходу до підтримки дітей старшого дошкільного віку серед ВПО як важливої умови формування в них стійкої української ідентичності.

Ключові слова: внутрішньо переміщені особи, старший дошкільний вік, депресивні прояви, українська національна ідентичність, воєнний стан, патріотичне виховання, психоемоційна підтримка.

Ірина НЕГРІЙ

3rd year Postgraduate Student in the Specialty “A2 Preschool Education” at the Department of Preschool Education and Social Work, Bohdan Khmelnytskyi Melitopol State Pedagogical University, Naukovoho Mistechka str., 59, Zaporizhzhia, Ukraine, 69000

ORCID: 0009-0002-3019-2173

To cite this article: Nehrii, I. (2026). Depresyvnii proiavy u ditei starshoho doshkilnoho viku z chysla vnutrishno peremishchenykh osib yak chynnyk ryzyku u formuvanni ukrainskoi natsionalnoi identychnosti [Depressive manifestation in older preschool children among internally displaced persons as a risk factor in the formation of Ukrainian national identity]. *Acta Paedagogica Volynienses*, 1, 51–52, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2026.1.7>

DEPRESSIVE MANIFESTATIONS IN OLDER PRESCHOOL CHILDREN AMONG INTERNALLY DISPLACED PERSONS AS A RISK FACTOR IN THE FORMATION OF UKRAINIAN NATIONAL IDENTITY

The article explores the psycho-emotional characteristics of older preschool children among internally displaced persons (IDPs) affected by the war in Ukraine. The main factors contributing to the emergence of depressive symptoms in children of this category are examined, including the loss of home, disruption of familiar living conditions, difficulties with language adaptation, and emotional instability of parents. The article emphasizes that depressive states significantly complicate the process of forming Ukrainian national identity during the older preschool age a critical period for the development of civic consciousness and national self-identification in the future. It is shown that under conditions of psycho-emotional traumatization, older preschool-aged IDP children may lose interest in national symbols, holidays, and cultural context, which hinders the development of a sense of belonging to the Ukrainian nation. Special attention is paid to the analysis of key legislative documents of Ukraine, in particular: the Laws of Ukraine «On the Fundamentals of State Policy in the Field of Affirming Ukrainian National and Civic Identity», «On Ensuring the Rights and Freedoms of Internally Displaced Persons» and the Basic Component of Preschool Education. The text highlights that the aforementioned state documents regulate not only the importance of fostering Ukrainian identity in preschool children but also the protection of children's rights and the preservation and support of their health, including mental well-being. The author underscores the importance of creating a safe emotional environment, applying methods of patriotic education that consider traumatic experiences, and providing timely psychological and pedagogical support. The article offers methodological recommendations for educators, psychologists, and parents on overcoming depressive symptoms in older preschool children among the IDP population by integrating Ukrainian national imagery into the educational process. The conclusion is drawn that a multidisciplinary approach to supporting IDP children of older preschool age is essential for developing a stable Ukrainian national identity.

Key words: internally displaced persons, older preschool age, depressive manifestations, Ukrainian national identity, martial law, patriotic education, psycho-emotional support.

Актуальність проблеми. З початком повномасштабного вторгнення росії в Україну проблема внутрішньо переміщених осіб набула загальнонаціонального масштабу. Значна кількість дітей змушені адаптуватися до нових умов життя, часто втрачаючи відчуття стабільності, безпеки та приналежності. У контексті цього соціального зламу важливо дослідити, як депресивні прояви, що виникають у дітей старшого дошкільного віку серед внутрішньо-переміщених осіб, впливають на ключові процеси їхнього психічного розвитку – зокрема, на формування української національної ідентичності.

Старший дошкільний вік (5–6/7 років) – критичний період для емоційного та соціального розвитку дитини. Під час старшого дошкільного періоду відбувається усвідомлення дитиною себе як члена суспільства, формується початкове ставлення до культурних і соціальних норм. Для дітей-ВПО вище вказані процеси ускладнюються стресовими чинниками: розлука з близькими, переміщення, відчуття втрати дому, порушення звичного середовища.

Психологи та педагоги відзначають, що діти старшого дошкільного віку серед категорії ВПО схильні до таких депресивних проявів, як: зниження активності в грі, навчанні, соціальній взаємодії; емоційна відстороненість,

плаксивість або агресивність; порушення сну, апетиту, підвищена тривожність; уникання контактів із дорослими й однолітками. Такі прояви знижують мотивацію до пізнання, обмежують здатність до емпатії, ускладнюють процес емоційної інтеграції в соціум (Kryvchuk, Shadiuk, 2024, pp. 35; Pirozhenko 2014).

Національна ідентичність – це складне утворення, що включає знання про свою державу, емоційну прив'язаність до рідної землі, мови, культури, історії (Natsionalna identychnist, 2020). Для дітей старшого дошкільного віку це поняття формується через побутові символи (наприклад, Державний Прапор, Державний Герб, Державний Гімн), казки, народні ігри, національні свята, родинні традиції. Важливу роль відіграють приклади з боку дорослих, а саме батьків/опікунів і педагогів. У нормальних умовах процес формування національної ідентичності, зокрема української, є природним і поступовим. Проте за наявності психоемоційної дестабілізації, зумовленої травматичними подіями пов'язаними з воєнними діями (смерть рідних, втрата домівки, нові незвичні умови проживання, можливі тілесні ушкодження внаслідок збройного конфлікту), дитина старшого дошкільного віку може відчувати відчуження не лише від нової громади, але й від символів української ідентичності як таких. Дитина

старшого дошкільного віку може не проявляти інтересу до державних свят, не ідентифікувати себе з українським культурним простором, що перешкоджає засвоєнню базових цінностей громадянськості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Відповідно до Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» органи виконавчої влади та місцевого самоврядування зобов'язані «надавати у разі необхідності внутрішньо переміщеним особам медико-психологічну допомогу» та «забезпечують влаштування дітей у дошкільні та загальноосвітні навчальні заклади» (Стаття 11) (Zakon Ukrainy «Pro zabezpechennia prav i svobod vnutrishno peremishchenykh osib», 2025).

Слід зазначити, що для дітей старшого дошкільного віку, зокрема серед ВПО, реалізація Закону України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності» передбачає:

- інтеграцію в нове середовище – створення умов для адаптації дітей дошкільного до нових соціокультурних умов через освітні та виховні програми (Стаття 7);

- психолого-педагогічну підтримку – надання допомоги дітям дошкільного віку педагогами та фахівцями-психологами задля делікатного формування української національної ідентичності, з урахуванням вікових особливостей та емоційної безпеки дитини, без спричинення психотравмуючих впливів. (Стаття 9);

- залучення до громадських ініціатив – сприяння участі дітей дошкільного віку та їхніх родин у громадських заходах, спрямованих на утвердження національної та громадянської ідентичності (Стаття 10) (Zakon Ukrainy «Pro osnovni zasady derzhavnoi polityky...», 2022).

У межах освітньої лінії «Дитина у соціумі» Базового компонента дошкільної освіти соціально-громадянська компетентність розглядається як ключова складова розвитку дитини дошкільного віку, зокрема старшого дошкільного віку. Соціально-громадянська компетентність включає в себе: розвиток особистісних якостей та соціальних почуттів; формування любові до Батьківщини; готовність дитини дошкільного віку до участі у соціальному житті (у межах дитячого колективу, громади, суспільства); усвідомлення і дотримання

морально-етичних норм взаємодії. Важливо, що ціннісне ставлення до культурної спадщини українського народу, а також повага до інших культур і національностей, є невід'ємними компонентами цієї компетентності. Таким чином, соціально-громадянська компетентність слугує базою для поступового формування української національної ідентичності, що здійснюється у ненасильницький, доброзичливий і доступний для дитини спосіб (Mdzeluri, 2005, pp. 27).

Аналіз наукових джерел та нормативно-правових документів свідчить, що комплексне вивчення проблеми депресивних проявів у дітей старшого дошкільного віку з числа внутрішньо переміщених осіб (ВПО) як фактора, що впливає на формування української національної ідентичності, наразі у вітчизняному психолого-педагогічному дискурсі майже не представлено. Вище зазначена тема є інноваційною та потребує системного теоретичного осмислення й емпіричного вивчення. Проте, слід зазначити, що є окремі аспекти досліджуваної проблеми, які окреслені в працях вітчизняних педагогів та психологів, а саме депресивні прояви, емоційні розлади у дітей дошкільного віку (О. Вовчик-Блакитна, М. Заброцький, С. Максименко, Т. Мдзелурі, А. Ревть, Н. Цап.); психологічні особливості дітей з числа ВПО (Л. Мельник, Н. Бочкор, Є. Дубровська, О. Залеська); формування української національної ідентичності в умовах дошкільного освітнього процесу (І. Бех, Ю. Завалевський, П. Ігнатенко, В. Ляпунова, О. Негрій, М. Степико, Н. Пелагеша).

Мета дослідження. Метою статті є теоретичне обґрунтування депресивних проявів у дітей старшого дошкільного віку з числа внутрішньо переміщених осіб як чинника ризику у процесі формування української національної ідентичності. З огляду на мету, головним завданням дослідження є розробка методичних рекомендації для педагогів, психологів і батьків/опікунів щодо подолання депресивних проявів у дітей старшого дошкільного віку серед категорії ВПО через формування української національної ідентичності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Депресивний стан у дітей 5–6/7 років пригнічує природну відкритість і зацікавленість світом. У дітей старшого дошкільного віку серед категорії ВПО – це супроводжується мовною ізоляцією, упередженим ставленням до нових

соціальних контактів, втечею у фантазії або самоізоляцією.

Слід зазначити, що для значної частини дітей старшого дошкільного віку серед категорії ВПО зі східних та південних регіонів України домінуючою в повсякденному спілкуванні до повномасштабної війни була – російська мова. 24 лютого 2022 року після вторгнення росії до України, багато українських громадян, зокрема із категорії ВПО, які в свою чергу є батьками/опікунами, масово переходять на українську мову, як мовний маркер національної ідентичності та солідарності. Проте для дитини старшого дошкільного віку такий перехід не завжди є безболісним. Дитина 5–6/7 років може не розуміти, чому їй більше не дозволяють говорити рідною (для неї) мовою та через це відчувається внутрішній конфлікт між старою мовною ідентичністю та новими вимогами середовища. Як наслідок цього виникає мовна дезорієнтація: дитина старшого дошкільного віку уникає мовного самовираження, мовчить або говорить виключно з батьками. Потрапляючи у нові громади, де використовується українська мова, діти старшого дошкільного віку можуть відчувати труднощі у спілкуванні, сором, несприйняття з боку однолітків або навіть дорослих. Вище зазначене породжує бар'єр у пізнанні культурного коду, пов'язаного з українською ідентичністю, і формує негативну емоційну прив'язку до національних символів, якщо ті асоціюються з дискомфортом. У майбутньому це може проявитися у формі соціальної дезадаптації, відчуження від державних інститутів, байдужості до національних питань, що є викликом не лише для психологів, але й для державної політики у сфері освіти та культури.

Важливою для нашої наукової статті є думка науковців В. Панока та В. Острової про те, що в умовах воєнного часу, коли порушено рутинність та базове відчуття безпеки, психоемоційний стан дитини значно впливає на здатність до навчання та мовленнєвого розвитку. Стрес, тривожність і відчуття загрози формують у дитини, зокрема старшого дошкільного віку, стан постійного напруження, який блокує пізнавальні процеси, знижує увагу, пам'ять і здатність до вербалізації. Вище зазначене стає особливо критичним у контексті вимушеної мовної адаптації дітей старшого дошкільного віку серед категорії ВПО, які часто потрапля-

ють у середовище з новими культурними й мовними кодами, що лише підсилює відчуття ізоляваності (Panok, Ostrova, 2016).

Згідно з даними досліджень сучасних психологів та педагогів І. Недоступа, Р. Гана, З. Кочерги, Т. Лотовської, В. Глов'яка, Л. Федішин та Н. Терешкун в старшому дошкільному віці «...діти ВПО заглиблюються в себе; не хочуть спілкуватися з однолітками та дорослими; відмовляються визнавати війну; в іграх відображають власні відчуття, зокрема: безсилля, безпорадність, страх розлучитися з батьками тощо» (Han, Hloviak, Kocherka, 2023).

На основі аналізу сучасних наукових розвідок у дітей старшого дошкільного віку з числа внутрішньо переміщених осіб депресивні прояви можуть мати як емоційний, так і поведінковий характер. Серед основних симптомів, які найчастіше фіксуються фахівцями зазначено такі:

- емоційні прояви – постійна пригніченість, смуток, який не залежить від зовнішніх обставин; дратівливість або емоційна нестабільність; почуття безнадії або втрати інтересу до улюблених занять (малювання, ігри, спілкування));
- поведінкові прояви – ігрова пасивність або регрес у грі (наприклад, повторювані сюжети втрати, втечі, руйнування); труднощі із засинанням, часті нічні пробудження, нічні кошмари; зниження апетиту або повна відмова від їжі; соматичні скарги (біль у животі, головний біль, загальне нездужання без медичних підстав); невротичні прояви (гризіння нігтів, заїкання, енурез) (Zabrotskyi, 2006; Mdzeluri, 2005; Revt, 2022).

Водночас, попри глибину й тривалість депресивних проявів у дітей старшого дошкільного віку з числа ВПО, описані вище прояви не є незворотними. За умови своєчасного реагування, створення підтримуючого середовища та системного впровадження педагогічних і психологічних інструментів – емоційне самопочуття дитини може бути стабілізоване, а процес формування української національної ідентичності активізований. На нашу думку, важливо окреслити методичні рекомендації, що сприятимуть подоланню деструктивних психоемоційних проявів і водночас стануть основою для національно-патріотичного виховання, адаптованого до умов війни та вимушеного переселення.

Методичні рекомендації для педагогів, психологів і батьків/опікунів щодо подолання депресивних проявів у дітей-ВПО старшого дошкільного віку через формування української національної ідентичності:

- створення емоційно безпечного середовища – забезпечити стабільність і передбачуваність у режимі дня; використовувати теплу, підтримуючу комунікацію, визнавати почуття дитини, не ігнорувати страхи чи сум; облаштувати куточки спокою в групах або вдома, де дитина зможе побути наодинці, заспокоїтись;

- інтеграція національного контенту через гру та емоційно позитивні активності; залучати дітей до рольових ігор, заснованих на українських казках, історичних подіях, образах (козак, берегиня); проводити творчі заняття, пов'язані з українськими символами: ліплення тризуба, малювання прапора, створення вишиванки з паперу; використовувати музику, пісні, танці, що передають національну культуру у позитивному ключі;

- мовна підтримка – проводити мовну адаптацію м'яко, без тиску;

- якщо дитина російськомовна – поступово вводити українську через ігри, пісеньки, мультфільми; заохочувати білінгвізм як цінність: «Ти знаєш дві мови – це дуже круто і по-українськи!»; вводити українські слова в ігровому контексті, пов'язуючи їх з емоційно позитивними ситуаціями;

- родинне залучення до формування ідентичності – радити батькам розповідати дитині історії родини, пов'язані з українською культурою, традиціями, святами; заохочувати участь

родини у спільних патріотичних ініціативах: створення сімейного герба, міні-фотосесії у вишиванках тощо.

- робота з психоемоційним станом через національні образи – використовувати казкотерапію з українськими персонажами (Котигорошко, Лисичка-сестричка) для опрацювання тривоги, страхів, втрати; застосовувати символотерапію: наприклад, дитина малює або ліпить «Оберіг України», який її захищає;

- співпраця з психологом – у разі стійких депресивних проявів – обов'язково залучати фахівців.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Депресивні прояви у дітей старшого дошкільного віку з числа ВПО не є випадковими чи винятковими, а є логічним наслідком глибоких порушень у сфері безпеки, мовної ідентичності та емоційної стабільності. Старший дошкільний вік – це віковий етап у житті дитини, коли починається усвідомлення себе представника певного народу, мови, культури. Діти дошкільного віку з категорії ВПО мають психоемоційні бар'єри, які можуть пригальмувати або викривлювати процес формування української національної ідентичності, що створює ризики у формуванні патріотичної позиції в майбутньому.

Перспективними напрямками подальших наукових розвідок у цій сфері можуть стати дослідження ефективності інтегрованих психолого-педагогічних стратегій, а також вивчення впливу сімейного мовного середовища на формування української національної ідентичності у дітей-ВПО старшого дошкільного віку.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ган Р., Глов'як В., Кочерка З., Лотовська Т., Недоступ С., Терешкун Н., Федішин Л. (2023). Стрес у дітей внутрішньо переміщених осіб і шляхи його подолання (огляд літератури). [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://surl.li/qurees>
2. Заброцький М. (2006). Основи вікової психології: навч. посібник. Тернопіль: Навчальна книга: Богдан. 112 с.
3. Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб». (2025). [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://surl.li/jpwfmu>
4. Закон України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності». (2022). [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://surl.li/uxvftl>
5. Кривчук О., Шадюк О. (2024). Формування у дітей дошкільного віку ВПО ціннісних орієнтацій. Реалії та пріоритети розвитку науки та освіти: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., Чернігів, 7 берез. 2024 р. Чернігів. С. 34–38.
6. Мдзелурі Т. (2005). Агресивні тенденції в дитячій поведінці. Початкова освіта. № 47. С. 25–28.
7. Наказ Міністерства освіти та науки України від 12.03.21 р. № 33 «Про затвердження Базовий компонент дошкільної освіти(Державного стандарту дошкільної освіти) нова редакція». [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://surl.li/ozhhoi>

8. Національна ідентичність. Енциклопедія сучасної України. (2020). [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-71062>
9. Панок В., Острова В. (2016). Соціально-педагогічна діагностика дітей та родин, які опинились в складних життєвих обставинах. Київ: УНМЦ практичної психології і соціальної роботи. 68 с.
10. Піроженко Т. (2014). Ціннісні орієнтації дітей старшого дошкільного віку в сьогоденних реаліях життя. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://core.ac.uk/download/pdf/32306499.pdf>
11. Ревть А. (2022). Емоційні розлади у дітей дошкільного віку. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://surl.cc/gtodhg>

REFERENCES:

1. Han R., Hloviak V., Kocherka Z., Lotovska T., Nedostup S., Tereshkun N., Fedyshyn L. (2023). Stres u ditei vnutrisno peremishchenykh osib i shliakhy yoho podolannia (ohliad literatury). [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu: <https://surl.li/qurees> (in Ukrainian).
2. Zabrotskyi M. (2006). Osnovy vikovoi psykholohii: navch. posibnyk. Ternopil: Navchalna knyha: Bohdan. 112 pp. (in Ukrainian).
3. Zakon Ukrainy «Pro zabezpechennia prav i svobod vnutrisno peremishchenykh osib». (2025). [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu: <https://surl.li/jpwmfu> (in Ukrainian).
4. Zakon Ukrainy «Pro osnovni zasady derzhavnoi polityky u sferi utverdzhennia ukraïnskoi natsionalnoi ta hromadianskoi identychnosti» (2022). [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu: <https://surl.li/yxvftl> (in Ukrainian).
5. Kryvchuk O., Shadiuk O. (2024). Formuvannia u ditei doshkilnoho viku VPO tsinnisnykh oriientatsii. Realii ta priorytety rozvytku nauky ta osvity: materialy Mizhnar. nauk.-prakt. konf., Chernihiv, 7 berez. 2024 r. Chernihiv. pp. 34–38. (in Ukrainian).
6. Mdzeleri T. (2005). Ahresyvni tendentsii v dytyachii povedintsi. Pochatkova osvita. № 47. pp. 25–28. (in Ukrainian).
7. Nakaz Ministerstva osvity ta nauky Ukrainy vid 12.03.21 r. № 33 «Pro zatverdzhennia Bazovyi komponent doshkilnoi osvity (Derzhavnoho standartu doshkilnoi osvity) nova redaktsiia». [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu: <http://surl.li/ozhhoi> (in Ukrainian).
8. Natsionalna identychnist. Entsyklopediia suchasnoi Ukrainy. (2020). [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu: <https://esu.com.ua/article-71062> (in Ukrainian).
9. Panok V., Ostrova V. (2016). Sotsialno-pedahohichna diahnostyka ditei ta rodyn, yaki opynylys v skladnykh zhyttievnykh obstavynakh. Kyiv: UNMTs praktychnoi psykholohii i sotsialnoi roboty. 68 pp. (in Ukrainian).
10. Pirozhenko T. (2014). Tsinnisni oriientatsii ditei starshoho doshkilnoho viku v sohodennykh realiiakh zhyttia. [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu: <https://core.ac.uk/download/pdf/32306499.pdf> (in Ukrainian).
11. Revt A. (2022). Emotsiini rozlady u ditei doshkilnoho viku. [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu: <https://surl.cc/gtodhg> (in Ukrainian).

Дата першого надходження статті до видання: 23.01.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 26.02.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 23.04.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

